

КОНТЕКСТНІ ЗАВДАННЯ З ХІМІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Державним стандартом базової середньої освіти визначено 11 ключових компетентностей і стільки ж наскрізних умінь, на формування яких має бути скеровано освітній процес, зокрема з хімії [5]. Як зазначено в Концепції Нової української школи, ключові компетентності й наскрізні вміння створюють «канву», що є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина, фахівця [4, с. 12]. Показово, що в рамковому документі з природничо-наукової освіти PISA-2025 визначено компетентності, які мають бути сформовані під час здобуття природничо-наукової освіти [6]. Там наголошено, що контексти, в межах яких оцінюватимуться компетентності та знання, дібрані переважно з огляду на знання й уявлення, вже, ймовірно, набуті 15-річними, тобто зосереджені навколо ситуацій, що стосуються життя індивіда, родини й спільнот однолітків (*особистісний* контекст); громад (*локальний/національний* контекст); людства в світі (*глобальний* контекст).

Л. Величко зазначає, що контекстні завдання природничо-історичного змісту сприяють розвитку уяви і мислення, учнів, розширенню ерудиції, стимулюванню пізнавальної активності [2, с. 29]. Проаналізувавши наведені в цій статті приклади контекстних завдань і методичні коментарі до них, можна дійти висновку щодо відповідності таких завдань філософії Нової української школи, їхньої спрямованості на всебічний розвиток особистості учня, формування його ключових компетентностей через набуття і застосування наскрізних умінь.

А. Блажко слушно вважає за доцільне з метою розвитку термінологічного апарату дидактики розмежувати за структурою, а саме місцем фабули, компетентнісно зорієнтовані й контекстні завдання [1, с. 99]. Проте не завжди є

потреба диференціювати завдання за ознакою структури. Ми виходимо з того, що компетентності формують і перевіряють у межах конкретних контекстів, переважно тісно пов'язаних із життям. І завдання, яке дає змогу це зробити, є і контекстним, і компетентнісно зорієнтованим.

Дидактичний потенціал контекстних завдань із хімії як засобу формування природничо-наукової компетентності учнів гімназії розглянуто в [3]. Значення контекстних завдань складно переоцінити, адже для розв'язання кожного з них треба комплексно застосувати наявні наскрізні вміння, що, як наслідок, сприяє вдосконаленню цих умінь. Розгляньмо декілька прикладів.

Одне з розроблених нами контекстних завдань передбачає аналіз уривка тексту (стимулу): «Стівен Спазук із Канади вже понад десять років малює вогнем і сажою. Таку ідею зі сну художник утілює у реальне життя. «Ця техніка дає змогу використовувати вогонь свічки чи пальника як пензель для створення картин зі слідів сажі», – каже митець. Спочатку Спазук задимлює полотно, після цього пензлем прибирає кіптяву. Так він створює чорно-білі портрети, що нагадують старі світлини, картини». До цього стимулу можна запропонувати декілька завдань, як-от: 1) поміркуй, якою частиною полум'я свічки Стівен закопчує полотно. Обґрунтуй свою думку; 2) добери ключові слова й відшукай в інтернеті відео для підтвердження чи спростування своєї думки. Поділися результатами перевірки в класі». Виконуючи завдання, учень має застосувати і, відповідно, вдосконалити наскрізні вміння *читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично й системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо* тощо.

Організація розв'язання цього й інших контекстних завдань у групі сприятиме розвитку наскрізних умінь *співпрацювати, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, у разі пропозиції експериментально перевірити припущення – оцінювати ризики*. Використання такого завдання має забезпечити розвиток ключових компетентностей – вільного володіння державною і здатності спілкуватися іншими мовами (вміння здобувати й опрацьовувати інформацію з різних джерел, зокрема аудіовізуальних);

компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій (формулювання доказових висновків на основі здобутої інформації); культурної компетентності (наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків). Це – приклад завдання з *персональним* контекстом, пов'язаним із використання людиною матеріалів і явищ в особистих цілях. Проте завданню можна додати *локального* контексту, запропонувавши учням оцінити ризики застосування такої техніки малювання в житловому приміщенні багатоквартирного будинку.

Приклад завдання з *глобальним* контекстом (біорізноманіття і його цінність): «Збери й опрацюй інформацію про рідкісні рослини й тварин, яких масово винищували через потребу забезпечити парфумерну галузь сировиною. Дізнайся, як зараз законодавства різних країн захищають рідкісні види. Поясни, чому це важливо. Поділися своїм доробком у класі». У цього завдання яскраво виражена міжгалузєва (природнича, інформатична, громадянська й історична галузі) спрямованість, що стає підґрунтям для підвищення пізнавальної активності підлітків на основі міжпредметної інтеграції.

Підсумовуючи, зауважимо, що проблема розроблення контекстних завдань і методики використання їх у навчанні хімії в Новій українській школі набуває нового змісту й потребує додаткового дослідження.

Ключові слова: контекстні завдання, хімія, компетентності, наскрізні вміння.

Список використаних джерел та літератури

1. Блажко А., Худоярова О. Дидактичні засади використання компетентнісно орієнтованих завдань у навчанні хімії учнів закладів загальної середньої освіти. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2023. Т. 4. С. 95–106.
2. Величко Л. П.. Інтегративні завдання на основі синхроністичної таблиці. Біологія і хімія в рідній школі, 2 (120), 2017. С. 29–32.
3. Лашевська Г. А. Контекстні завдання з хімії як засіб формування природничо-наукової компетентності учнів. Scientific progress: innovations, achievements and prospects, м. Munich, 29–31 трав. 2023 р. Munich, 2023. Р. 224–227. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-progress-innovations-achievements-and-prospects-29-31-05-2023-myunhen-nimechchina-arhiv/> (дата звернення: 04.03.2024).
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи (2016). Рішення колегії МОН України № 10 від 27.10.2016 року. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 06.03.2024).

5. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898: станом на 2 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text> (дата звернення: 06.03.2024).

6. Рамковий документ із природничо-наукової освіти PISA-2025 (2023). URL: https://pisa-framework.oecd.org/science-2025/ukr_ukr/ (дата звернення: 06.03.2024).

*Локшина Олена Ігорівна,
д-р пед. наук, проф.,
член-кореспондент НАПН України,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

КОМПЕТЕНТІСТО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ОРІЄНТИР ОСВІТИ УКРАЇНИ

Поступ європейської інтеграції України визначається підписанням Угоди про Асоціацію з ЄС (2014), отриманням України статусу кандидата на членство в ЄС на основі Висновку Європейської Комісії від 17 червня 2022 року, Рішенням Європейської Ради від 14 грудня 2023 року про початок переговорів про вступ України до ЄС [2; 3; 5].

Європейська інтеграція передбачає виконання Копенгагенських критеріїв на основі визначених умов і термінів (acquis) з метою гармонізації зі стандартами ЄС. У сфері освіти, зокрема, умови прийняття кандидата (Розділ 26) передбачають зближення національних політик у процесі досягнення спільних цілей, що визначаються рамковими програмами співробітництва ЄС у галузі освіти і навчання.

Чинна Стратегічна рамкова програма європейського співробітництва у сфері освіти і навчання «На шляху до Європейського освітнього простору та за його межами» на період 2021 – 2030 років наскрізним орієнтиром проголошує сприяння оволодінню громадянами ключовими компетентностями, які є необхідною умовою для успішного життя, повноцінної роботи та активного громадянства. Для реалізації проголошеного компетентнісну ідею інтегровано у стратегічні пріоритети Програми.

Стратегічний пріоритет 1 «Підвищення якості, справедливості,